

УДК 37.091.3:373.3:376-056

Літяга І. В.

к. п. н.,

доцент кафедри соціальних технологій

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ORCID:0000-0001-6210-4145

Литвин Т. М.

здобувач магістерського рівня вищої освіти

спеціальність А6 “Спеціальна освіта логопедія”

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ЛОГОПЕДА

Розвиток мовлення дітей з особливими освітніми потребами є одним із пріоритетних напрямів сучасної корекційної педагогіки та логопедії. Особливу увагу науковці приділяють пошуку ефективних методів корекційно-розвивальної роботи, серед яких важливе місце посідають дидактичні ігри. Вони сприяють підвищенню рівня мовленнєвої активності, розвитку словникового запасу, правильності граматичного мовлення.

А. Бобер та Ю. Косенко у своєму спільному дослідженні зазначили, що використання дидактичних ігор при розвитку описової лексики у дітей з проблемами мовлення є ефективним методом. Окрім того, у результаті їх дослідження, було з'ясовано, що дидактичні ігри є ефективними при роботі з мовленнєвими порушеннями при різних нозологіях. Тобто, згідно висновків до їх роботи, зазначено, що корекція за допомогою навчальних ігор є ефективною для школярів[1].

У свою чергу у межах проведення магістерського дослідження нами було розроблено корекційно-розвивальну програму мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами, що мала на меті розвиток мовлення молодших школярів шляхом використання дидактичних ігор. Зокрема,

завданнями програми було сприяння розвитку правильної звуковимови, збагачення словникового запасу і вдосконалення зв'язного мовлення учнів, а також сприяння розвитку когнітивних та комунікативних здібностей. Корекційна програма розрахована на учнів 8-10 років, загальна її тривалість 3 години 45 хв., при цьому до неї входять п'ять занять по 45 хвилин кожне. Перше націлене на знайомство учасників, логопеда та початок спільної роботи, друге – на розвиток словникового запасу, третє – на підвищення рівня вимови, а четверте та п'яте – на закріплення досягнутого результату.

Дослідження проводилося на базі практики Ружинського ліцею протягом березня-квітня 2026 року. У ньому взяли участь 16 дітей означеної вікової категорії та із середнім віком учасників 8,4 роки. Серед респондентів були чотири хлопчики та дванадцять дівчаток. Задля проведення дослідження ми розділили їх на дві групи: контрольну та експериментальну по 8 осіб з рівним гендерним поділом (2 хлопчики та 6 дівчаток).

На першому етапі роботи ми провели первинне тестування, з використанням спостереження, бесіди, тестування мовлення, педагогічного експерименту, кількісного і якісного аналізу

Стосовно контрольної групи корекційні заходи проводились відповідно до плану лікування із застосуванням традиційних методів. А з експериментальною групою ми провели авторський тренінг з використанням дидактичних ігор. Повторили вторинне тестування з використанням того ж комплексу методик.

Спостерігаючи за дітьми із контрольної групи, ми помітили, що з восьми осіб хвилювалися двоє, одна дитина зізналася, що соромиться розмовляти через наслідки дизартрії, решта ж групи мала помітне помірне хвилювання.

У експериментальній групі помітно хвилювалися троє до роботи з ними, а після роботи. При повторному тестуванні навіть були відчутні покращення мови.

У результаті тестування розподіл балів є наступним: 0-8 балів – низький рівень розвитку мовлення; 9-16 балів – середній; 17-24 балів – високий рівень. Тобто діти здатні отримати від 0 до 24 балів.

Під час первинного тестування контрольної групи низький рівень мовлення мали три дитини, середній - п'ять, а високого рівня мовлення не було у жодного опитаного. При повторному тестуванні ситуація залишалася ідентичною.

При тестуванні до корекційного впливу експериментальна група мала ідентичні показники, як і у контрольної. Але при вторинному тестуванні низький рівень розвитку мовлення мали дві дитини, середній - чотири, і з'явився високий рівень у двох дітей, що свідчить на користь ефективності корекційної програми.

Під час бесіди ми оцінювали дитину за чотирма критеріями:

- розуміння мовлення;
- лексика;
- граматики;
- зв'язне мовлення.

При цьому, якщо дитина нездатна була впоратися із якимось критерієм, то ми ставили їй 0 балів, частково – 1 бал, повністю її мовлення відповідало – 2 балам. Таким чином, за результатами даного тестуванням кожна дитина могла отримати від 0 до 8 балів.

Відповідно у контрольної групи під час бесіди було виявлено розвиток мовлення на середньому рівні, як у ході першої, так під і другої бесід. У експериментальній групі при цьому низький рівень розвитку мовлення при первинній бесіді було констатовано у однієї дитини, середній рівень у семи, а високого рівня не виявлено у жодної дитини. При повторній бесіді результати зазнали значних змін. Низький рівень розвитку мовлення не виявився у жодної дитини, середній так і лишився у семи та з'явився високий рівень у однієї дитини, що знову ж таки свідчить на користь ефективності авторської програми.

При цьому оцінка окремо за кожним критерієм у контрольної групи свідчить про відсутність значних змін у розвитку мовлення. Зокрема, до експерименту середнє арифметичне за критерієм “Лексика” було 1, 12, а стало 1,25, за критерієм “Граматики” до експерименту 1,25 балів, а після 1,12.

Критерій “Зв’язне мовлення” лишилося без змін – 0,87 (найнижчий показник) та “Розуміння мовлення” теж без змін – 1,5 (найвищий показник).

При цьому в експериментальній групі показники зазнали суттєвих змін: за критерієм “Лексика” показник до експерименту був 1,3, після 1,6, “Граматика” без змін (1,12), “Зв’язне мовлення” до експерименту 0,62, а після 1 – це найнижчі показники, але є позитивні зрушення. При цьому у критерії “Розуміння мовлення” попри те, що це найвищий критерій є негативні зміни: до експерименту було 1,87, а після 1,75.

Попри це у двох із чотирьох критеріїв наявна позитивна динаміка, що вказує на позитивний вплив авторської розробки.

Отже, результати дослідження показали позитивний вплив дидактичних ігор на розвиток мовлення молодших школярів, що мають дизартрію. Після упровадження авторської програми в експериментальній групі спостерігалася позитивна динаміка розвитку мовлення, зокрема покращення лексики, зв’язного мовлення та поява високого рівня мовленнєвого розвитку у частини дітей. Це свідчить про доцільність використання як дидактичних ігор, так і розробки авторами корекційної програми під час роботи з порушеннями мовлення у дітей.

Перспектива подальших досліджень полягає у розробці інструментарію для роботи з дітьми, що мають різні нозології відповідно до особливостей їх мовленнєвих порушень.

Список літератури

1. Бобер А. В., Косенко Ю. М. Використання дидактичних ігор при проведенні корекційно-розвиткових занять з розвитку мовлення у інклюзивно-ресурсних центрах з дітьми, які здобувають освіту на індивідуальній формі навчання (педагогічний патронаж). *Inclusion and Diversity*. С.5-9. URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/inclusion/article/view/510> (дата звернення: 26.05. 2026 р.)